

GK-40
7/9712

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.05/2447/5755
Konu : Yazılı soru önergesi

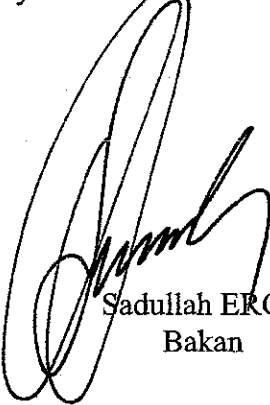
19./01/2010

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: a) Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı ifadeli, 07/10/2009 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-15837 sayılı yazı,
b) 16/10/2009 tarihli ve 1938/4803 sayılı yazı.

İlgi (a) yazınız ekinde alınan, Mersin Milletvekili İsa Gök tarafından Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/9712 Esas No.lu soru önergesine ilişkin cevaba esas teşkil edecek bilgilerin derlenebilmesi için ilgi (b) yazımızla ek süre istenilmiş olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevap örneği iki nüsha halinde ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan

EK:
Soru önergesi cevabı (2 adet)

DAĞITIM:
Gereği:
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.05/2/15

19/01/2010

Konu : Yazılı soru önergesi

Sayın İsa GÖK
Mersin Milletvekili
T.B.M.M.

Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/9712 Esas No.lu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

I- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının;

1- “Başlangıç” Bölümünün dördüncü paragrafında “Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu,” ilkesine yer verildiği;

2- “Egemenlik” kenar başlıklı 6 ncı maddesinde,

“Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.”,

Hükümünün yer aldığı malûmlardır.

II- Yargı Reformu Stratejisinin “Giriş” bölümünde de belirtildiği üzere;

Ülkemiz, 21 inci Yüzyıla, hukuk alanında büyük reformları gerçekleştirerek hızlı bir giriş yapmıştır. Avrupa Birliğine üyelik sürecinin hızlandırıcı etkisi yanında, demokratik toplum düzeninin gerektirdiği çağdaş açılımların gerçekleştirilmesi ihtiyacı da yapılan hukuk reformunun en önemli belirleyici nedeni olmuştur.

1999 yılının Aralık ayında yapılan Avrupa Birliği Helsinki Zirvesinde, Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları, Türkiye’nin diğer aday ülkelere uygulanan kısıtları yerine getirmesi şartıyla Avrupa Birliğinin tam üye adayı olduğunu kabul ve ilân etmişlerdir. Buna bağlı olarak, Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine başlayabilmek için, Türkiye’nin önüne Kopenhag Siyasî Kriterlerini yerine getirmesini, bir başka deyişle “demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarını teminat altına alan kurumların iyi işletilmesi ve azınlıklara saygı gösterilerek korunması”nı sağlamak amacıyla alınması gereken tedbirler konulmuştur.

Türkiye, 1923 yılında ilân edilen Cumhuriyetle birlikte yüzünü tamamen Batı’ya çevirmiş ve Avrupa Birliği üyeliği yolunda geline nokta, Avrupa Birliği değerlerini tam olarak benimseme ve içselleştirme açısından kararlılığını göstermiştir. Kopenhag Siyasî Kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla atılan adımlar 2004 yılı sonunda meyvesini vermiş

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

ve 17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilen Avrupa Birliği Zirvesinde Türkiye ile Avrupa Birliğine katılım müzakerelerine başlanması kararlaştırılmıştır. Buna bağlı olarak 3 Ekim 2005 tarihinde otuzbeş Avrupa Birliği müktesebat faslı çerçevesinde fiilen katılım müzakerelerine başlanmıştır.

Hırvatistan ve Türkiye ile eşzamanlı olarak yürütülen tam üyelik müzakere çalışmaları, ilk olarak Avrupa Birliği ve Türkiye’nin mevzuatlarının karşılıklı taranması suretiyle gerçekleştirilmiş ve Türkiye’nin mevcut mevzuatının Avrupa Birliğine uyum derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, özellikle Kopenhag Siyasî Kriterlerinin üyelik müzakerelerinin devam ettiği süreçte de gözlemlenebilmesi amacıyla, Hırvatistan ve Türkiye ile 23 üncü Fasl kapsamında “Yargı ve Temel Haklar” başlığı altında da mevzuat tarama toplantıları düzenlenmiştir. Bu Faslın “tarama sonu raporu” Avrupa Birliği Komisyonu tarafından kabul edilerek üye ülkelere onay için sunulmuş, ancak onay süreci henüz tamamlanmamıştır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği yetkililerince Türkiye’nin yargının tarafsızlığı, bağımsızlığı ve etkililiğinin güçlendirilmesine yönelik bir “Yargı Reformu Stratejisi”ni Komisyona sunması gereği önemle dile getirilmiştir.

Türkiye’de yargı alanında son yıllarda yasal ve uygulamaya dönük çok önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar bir plâna dayanmaktan ziyade büyük ölçüde acil ihtiyaç duyulan alanlardaki eksikliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik olmuştur. Bu nedenle, gelecekte yargı alanında yapılması düşünülen reform çalışmalarının belli bir plân çerçevesinde ve öngörülebilirlik ilkesine göre gerçekleştirilmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, 2007-2013 dönemlerini kapsayan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28/6/2006 tarihli ve 877 sayılı Kararı ile kabul edilen Dokuzuncu Kalkınma Plânı önemli bir belge olma özelliği taşımaktadır. Türkiye’nin yedi yıllık kalkınma stratejisinin belirlendiği bu Plân, Avrupa Birliğine tam üyelik süreci ile de bir paralellik göstermektedir. Söz konusu Plânın 5.6.5. numaralı “Adalet Sisteminin İyileştirilmesi” başlığı altında Türk Adalet Sisteminde son yıllarda sağlanan gelişmelere yer verildikten sonra, bu alandaki eksiklikler tespit edilmiş ve çağdaş bir yargı sisteminin gerekleri vurgulanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Plânı hazırlık çalışmaları çerçevesinde üniversitelerden, yargı kuruluşlarından, sivil toplum örgütlerinden ve Bakanlığımızdan davet edilen katılımcılardan oluşturulan “Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu” da hazırladığı raporla, Türk yargısının sağlıklı ve çağdaş bir biçimde işlemesine yönelik atılması gereken somut adımları belirlemiştir.

Yargı sisteminin bağımsız, tarafsız ve etkili bir biçimde işletilmesi konusuna 60 ıncı Hükümet Programında da önemli bir yer verilmiştir. Bu bağlamda, bağımsız ve tarafsız yargının adaleti sağlamanın ön şartı olduğu; adalet ve yargı reformu alanındaki çalışmaların kararlılıkla sürdürüleceği; uyuşmazlıkların hızlı, basit, az giderle ve etkin şekilde çözümlenmesini sağlamak ve böylece iş yükünü azaltmak amacıyla özellikle, hukukî uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarını öngören yasal düzenlemeler yapılacağı, mevcut Hükümet tarafından ilân edilmiştir. Bunun yanında, Avrupa Birliği standartlarına ulaşmak için gerekli mevzuat çalışmalarıyla adlî ve idarî kapasitenin güçlendirilmesi yolunda çalışmalara devam edileceği hususunda da Hükümet programında taahhütlere yer verilmiştir.

Dokuzuncu Kalkınma Plânı ve Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporunda öngörüldüğü sekiyle, Türkiye’nin Avrupa Birliğine katılım sürecindeki taahhütleri göz önünde bulundurularak, Bakanlığımız tarafından 2008-2013 yıllarını kapsayacak bir “Yargı Reformu Stratejisi” taslağı hazırlamak üzere bir Komisyon ihdas edilmiştir. Bu Komisyona Bakanlığımız Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın yanı sıra birçok

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

birimden yetkililer katılmıştır. Söz konusu strateji taslağı hazırlanırken, öncelikle Türk yargısının, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına dayalı olarak bağımsızlık, tarafsızlık ve etkililiğinin sağlanması gibi amaçlar belirlenmiş, daha sonra bu amaçların gerçekleştirilmesine hizmet edecek hedefler tek tek tespit edilmiştir.

Yargı Reformu Stratejisi Taslağı aşağıda belirtilen on amaç altında oluşturulmuştur:

- 1- Yargı Bağımsızlığının Güçlendirilmesi
- 2- Yargının Tarafsızlığının Geliştirilmesi
- 3- Yargının Verimliliği ve Etkililiğinin Artırılması
- 4- Yargıda Meslekî Yetkinliğin Artırılması
- 5- Yargı Örgütü Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi
- 6- Yargıya Güvenin Artırılması
- 7- Adalete Erişimin Kolaylaştırılması
- 8- Uyuşmazlıkları Önleyici Nitelikteki Tedbirlerin Etkin Hale Getirilmesi ve Alternatif Çözüm Yolları Geliştirilmesi
- 9- Ceza İnfaz Sisteminin Geliştirilmesi
- 10- Ülkemizin İhtiyaçları ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinin Gerektirdiği Mevzuat Çalışmalarına Devam Edilmesi.

Taslağın hazırlanması sırasında ulusal kaynaklar yanında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Avrupa Birliğinin bu alandaki müktesebatı da dikkate alınmıştır. Bu çerçevede aşağıda yer alan belgelerden Taslağın hazırlanması sırasında önemli ölçüde yararlanılmıştır:

- 1- Dokuzuncu Kalkınma Plânı (Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu dâhil),
- 2- Ulusal Program,
- 3- 60 ıncı Hükümet Programı,
- 4- Katılım Ortaklığı Belgesi (26 Şubat 2008),
- 5- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları,
- 6- Avrupa Konseyi tavsiye kararları,
- 7- 23 üncü Fasl tarama toplantılarına ilişkin belgeler,
- 8- Birleşmiş Milletler, Bangalore Yargı Etiği İlkeleri (2003/43 sayılı),
- 9- Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri,
- 10- Hâkimlerin Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı Konusunda Avrupa Konseyi Üye Devlet Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı (R(94)12),
- 11- Avrupa Birliği Komisyonunca Türkiye hakkında hazırlanan ilerleme raporları,
- 12- Avrupa Birliği Komisyonu uzmanlarınca Türk Yargısı hakkında hazırlanan istişarî ziyaret raporları,
- 13- Bakanlığımızın 2007-2012 yıllarını kapsayan Eylem Plânı.

Yargı Reformu Stratejisi, bu belgede yer alan amaç ve hedeflere ulaşılması için yapılması gereken faaliyetleri, takvimi ve gerekli bütçeyi içerecek şekilde hazırlanacak olan

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

bir Eylem Plânı ile uygulanacaktır.

Uygulamada esnekliğin sağlanması için Yargı Reformu Stratejisinde belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleşme durumuna göre, gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri de alınarak Bakanlığımızca her yıl revize edilecektir.

III- 1- Soru önergesinde sözü edilen 2005 tarihli İstisari Ziyaret Raporu Avrupa Birliği Komisyonunun bu alandaki son raporu değildir. 2008 yılı Kasım ayında gerçekleştirilen son ziyaretlere ilişkin raporlar 2009 yılının Haziran ayında Türkiye'ye iletilmiş ve daha sonra Bakanlığımızın internet sitesinde Türkçe tercümesi ile birlikte yayımlanmıştır. Söz konusu raporlar incelendiğinde, önceki raporlarla birçok yönden farklılık arz ettiği görülmektedir. 2005 tarihli İstisari Ziyaret Raporunda Cumhurbaşkanının Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna üye atama işlemindeki rolüne ilişkin olarak; bu süreçte Cumhurbaşkanının yer almaması yönünde bir tavsiyede bulunulmuştur. Kurulun idari etkiden muaf tutulması için diğer yöntemlerle birlikte, mahkemelerden seçilen üye sayısının artırılması hususu da dile getirilmiştir. Buna karşın, Avrupa Birliği Komisyonu yetkililerince düzenlenen 2009 tarihli son İstisari Ziyaret Raporunda Üçüncü İstisari Rapordaki tavsiyenin aksine olarak, Cumhurbaşkanının yüksek mahkemelerce önerilen üç aday arasından Yüksek Kurul üyesi seçmesine ilişkin sınırlı rolüne karşı bir itirazın bulunmadığı dile getirilmiştir. 2009 yılı İlerleme Raporunda sonuç olarak, bütün paydaşların görüşü alındıktan sonra Yargı Reformu Stratejisinin hükümet tarafından kabulünün olumlu bir adım olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. İstisari ziyaret raporları ve ilerleme raporları, Yargı Reformu Stratejisi hazırlıkları sırasında dikkatle incelenmiş ve mümkün olduğunca bu raporlardan istifade edilmiştir. Tavsiyeler ve raporlar da göz önüne alınarak Kurulun mümkün olduğunca geniş tabanlı ve bağımsız bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.

2- Anayasanın 6 ncı maddesinde ilke olarak kuvvetler ayrılığı benimsenmiş, diğer maddelerinde ise organların görev ve yetkileri ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Anayasanın Başlangıç Bölümünün dördüncü paragrafında da kuvvetler ayrımının ne anlama geldiği açıkça vurgulanmış olup, bu hükümle kuvvetlerin çatışması değil, uyumlu çalışması zorunlu kılınmaktadır.

Kuvvetler ayrılığı sisteminde Yasama Organının faaliyetleri Anayasa Mahkemesince; Yürütme'nin faaliyetleri yargı organlarınca hukuk devletinin gerekleri çerçevesinde denetlenmekte ve yerine göre sınırlandırılmaktadır. Yargı organlarının yargısal faaliyetleri ise niteliği ve yargı bağımsızlığı ilkesi gereğince doğal olarak yargı dışı bir denetime tâbi tutulmamaktadır. Bununla birlikte yargının yönetimi, idari yapılanması gibi yargısal olmayan konularda ise diğer erkler gibi hesap verebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Modern demokrasilerde bu tip hesap verebilirlik, meşruluğun kaynağı olan halkın temsilcilerinin bulunduğu Parlamentonun yargının yönetiminde temsilci bulundurması yöntemiyle çözülmüştür.

Son İstisari Ziyaret Raporunda da yargının tamamen kendi kendisini idare etmesi hakkı olduğuna dair olan teorinin doğru bulunmadığı dile getirilmiştir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, Devletin her bir kuvvetini, devlet içinde küçük bir devlet yapan mutlak bir ayrımı gerektirmediği, daha ziyade devleti iyi yönetim anlayışına sahip kılabilmek için, bu üç erkin iyi niyetle birbiriyle işbirliği yapmalarının zorunlu olduğu ifade edildikten sonra, söz konusu Raporda "Bu yüzden güçler ayrılığı ilkesi, aslında devletin üç erki arasında etkili bir 'kontrol ve denge sistemi' anlamına gelir ve oy hakkına sahip bir Bakanlık temsilcisinin böyle bir sistemin gerekli bir unsuru olarak görmekteyim. Dahası, Anayasanın 9 uncu maddesine

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

göre ve Avrupa standartlarına uygun olarak, yargı yetkisi 'Türk Milleti adına' bağımsız mahkemelerce kullanılır. Bu kural, belli bir demokratik meşruiyet ve yargı mensuplarının hesap verebilirliğini baştan kabul eder ve hâkimlerin kendilerini siyasî erke karşı tamamen tecrit etmeleri halinde bunun sağlanması mümkün değildir." denilmiştir.

Bu haliyle, Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planında Kurulun yapısına ilişkin öngörülen tedbirler kuvvetler ayrılığına aykırı bir husus oluşturmayıp, bilakis kuvvetler arasındaki dengeyi sağlamaya yöneliktir.

Anayasa Mahkemesinin benimsediği tanımlardan da anlaşıldığı üzere, devletin faaliyetlerinin yine o devlet egemenliğinin yaşandığı topraklarda geçerli olan yasalara uygun olması yeterli olmamakta; tüm bu pozitif hukuk normlarının da üstünde, hukuksal nitelikli birtakım kurallara da uygun olması şartı aranmaktadır. Aksi takdirde, hukuk devleti değil; "devletin hukuku" tek belirleyici olarak karşımıza çıkacaktır.

İnsanoğlu toplu yaşama geçtiğinden bu yana, o yaşamın güven içinde sürdürülebilmesi için koyduğu kuralların temelini teşkil eden bu "doğal hukuk düşüncesi" uyarınca, doğal hukuka uygun olmayan pozitif hukuk, meşruluk (legitimacy) temelinden mahrumdur.

Hukuk devleti, ilk plânda "devlet"e vurgu yaparken; hukukun üstünlüğü, hem bireyin hem de devletin bu üstünlüğü kabullendiği ve vurgunun devlete değil "hukuk"a yapıldığı bir anlayıştır.

Bu itibarla, hukuk normlarıyla ilgili en önemli sorun, bu düzenlemelerin temelindeki hukuksal meşruiyet meselesidir. Kısaca, devletin iktidarının ve ona ait olan gücün kullanılış biçiminin, yönetilenlerin değerlerine uygun olması niteliği olarak tanımlanabilen meşruluk kavramı "tanıma", "rıza", "konsensüs" ve "yasallık" terimleriyle de yakından ilişkilidir. Siyasal sistemin yapı taşlarını oluşturan yasaların yasama tasarrufu olarak itaat edilir ve sürekli olabilmeleri de bu nedenle meşruluklarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Buna karşılık "kanunîlik" ise hukuksal veya şekli meşruluk olarak ifade edilmekte olup, meşruluğun karinesi olarak kabul edildiğinden "kanunîlik" ile "meşruluğun" bir arada bulunması gerekli ve normal görülmektedir. Zaten, kendi ortaya koyduğu kanunlara uygun hareket eden devleti hukuk devleti yapan şey, bu meşruiyet anlayışıdır.

Demokrasilerde siyasal düzenlemelerin meşruluğunun kaynağı halk iradesidir. Bu konuda diğer bir yaklaşım ise, siyasal çıktılarının kamusal alanda yapılan tartışma ve müzakereler sonucu ulaşılan konsensüs sayesinde meşruiyet kazanabilmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Her iki bakış açısında da, meşruiyetin kaynağında, katılım olduğunun yer aldığı vurgulanmakta ve bu yolla alınan kararların meşruiyetinin temin edildiği kabul edilmektedir. Bu nedenle Ön Taslakta yer alan "demokratik meşruiyet" kavramı kurumların anayasallığı veya kanunîliği kastedilerek söylenmemiş; meşruluğun kaynağı olan halkın ve yönetilenlerin mevcut yapıda yeterince iradesinin yansımaması düşünülerek söylenmiştir.

Konu yargının yönetimi olup da, yönetilen konumundaki ilk derece hâkim ve savcılarının temsil edilmediği bir yönetim yapısı mevcut olunca idare yetkisinin kaynağı olan "demokratik meşruiyet"ten söz edilemeyeceği açıktır. Nasıl ki "Millet" kavramının bulunduğu Türkiye Büyük Millet Meclisinde halkın temsilcilerinin bulunmaması düşünülemezse, "hâkimler-savcılar" kavramının bulunduğu bir Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda da ilk derece hâkim ve savcılarının bulunmaması düşünülemez.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

3- Soru önergesinde Yargı Reformu Stratejisi Taslağında yer aldığı belirtilen "Mevcut düzenlemeye göre kurul üyelerinin, gerekse bir bütün olarak kurulun, Yasama Organı'na karşı herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir" ifadesi, Bakanlık bünyesinde kurulan Komisyon tarafından hazırlanan Ön Taslak'ta yer almış, ancak paydaş kurumların katılımı ile yapılan çalışmalar sonucu ulaşılan Taslak metinde ise yer almamıştır.

Sorumluluk, hesap verebilirlik kavramı değerlendirilirken üç noktadan ele alınması gerekmektedir:

- a- Malî sorumluluk, hesap verebilirlik
- b- İşlemlerin şeffaflığı eksenli hesap verebilirlik
- c- Yargısal hesap verebilirlik

Kurulun bugünkü yapısı incelediğinde kendine ait bağımsız bir bütçesi, binası ve sekreteryasının bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla Kurulun Sayıştay denetimi (dış malî denetim) veya idarî denetimi (iç malî denetim) imkânı bulunmamaktadır. Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planında bu konuda ileri adım atılarak Kurula tüzel kişilik kazandırılması, bağımsız bina ve bütçe imkanı sağlanması düşünülmektedir. Bu adımların ise Kurulun Yasama Organına hesap vermesi ile ilgisi bulunmamaktadır.

İşlemlerin şeffaflığı eksenli hesap verebilirlikte önemli olan, alınan kararların ilgisine ve kamuya açık olmasıdır. Mevcut düzenlemeye göre Kurulun kararları gizli olup, ilgisinden başkası haberdar olamamaktadır. Bu durumun ise şeffaflığı zedelediği, kişisel kanaatlerin ön plâna çıktığı gibi eleştirilere yol açmaktadır. Bu eksiğin kapatılması amacıyla Strateji Belgesinde "Kurulun işlemlerinin şeffaflığının sağlanacağı" belirtilmiştir.

Öte yandan, Kurul işlem ve kararlarının yargısal hesap verebilirlik açısından da istenilen düzeyde olmadığı açıktır. Zira mevcut düzenlemeye göre Kurul kararlarına karşı yargı yolu kapalı olup, daha önce karar verenlerin de katıldığı bir iç itiraz müessesesi bulunmaktadır. Bu durumun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile uluslararası uygulamalara uygun olmadığı belirlenmiş ve Kayasu/Türkiye Kararı ile Türkiye tazminata mahkûm edilmiştir. Ülkemizde, en ufak bir haksızlığa uğrayan vatandaşın kolaylıkla adalete eriştiği, hakkını arayabildiği bir durumda yargı mensuplarına adalete erişim hakkı tanımak gerekliliktir.

Sorumluluk, hesap verebilirlik kavramları bu noktalardan incelendiğinde Yargı Reformu Stratejisinde Kurul ile ilgili öngörülen tedbirlerin, Kurulu Yasama Organına bağlamak amaçlı değil, modern kamu yönetimi ve devlet anlayışının gereklerini karşılamak amaçlı tespit edildiği anlaşılabacaktır.

4- Anayasa mahkemelerinin neden kurulduğu sorusu zaman zaman kamuoyunda gündeme gelmektedir. İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde devletin federal yapıya sahip olmasının yasaların uygulanmasında getirdiği zorluk dikkate alınarak Anayasa Mahkemesi ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise, özellikle Avrupa'da insan hak ve hürriyetlerine vurgu yaygınlaşınca bu temel hakların Parlamento tarafından gözetilmesi için anayasa mahkemeleri çözüm olarak düşünülmüştür.

Bu kısa tarihsel sürece bakıldığında, anayasa mahkemelerinin görevi, Parlamantonun mevzuat faaliyetlerini insan hakları gibi temel hak ve hürriyetlere halel getirip getirmeme açısından incelenmesi olarak sınırlandırıldığı, bu görevin ise genellikle özgürlükler lehinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Bununla birlikte, Parlamentonun mutlak üstünlüğünün olduğu İngiltere, Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerde ise anayasa yargısına hiç yer verilmemektedir. Anayasa mahkemesine sahip olan tüm ülkelerin üye yapılanması incelendiğinde hemen tamamında Parlamentonun üye seçim sürecinde yer aldığı görülmektedir.

Türkiye’de de, 1961 Anayasasında, Parlamentonun üye seçim sürecine katkısı bulunmakta iken 1982 Anayasası ile bundan vazgeçilmiştir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin, önceki yıllarda, kendi hazırladığı değişiklik taslağında Türkiye Büyük Millet Meclisinin Anayasa Mahkemesine üye seçebilmesi öngörülmüştür. Bu açılardan Parlamentonun Mahkeme’ye üye seçmesi çoğulcu demokrasi anlayışının gereği olarak değerlendirilmektedir.

5- 2003 yılında düzenlenen ilk İstişarî Ziyaret Raporunda Bakan ve Müsteşarın kuruldan çıkarılması gereğine işaret edilmekle beraber 2004 ve 2005 yıllarında düzenlenen sonraki iki raporda Bakan ve Müsteşarın oy hakkı olmaksızın kurula katılmasının yargı bağımsızlığını zedelemeyeceği dile getirilmiştir. Son raporda ise; Kurulun başkanlığının Adalet Bakanlığı Müsteşarına devredilmesi ve Bakanın Kuruldan çıkarılmasına yönelik bir tavsiye yer almaktadır. Bunun Bakanlığın tesirini oldukça azaltacağı, bir oyun Bakanlığa ciddi bir tesir vermeyeceği, bundan daha çok, yargıdan gelen üyelerin sayısının önemli oranda artırılması gereği dile getirilmiştir. İlerleme raporlarında ise Kurulun yapısının yargıyı bir bütün olarak temsil etmediği, yargıdan gelenler itibarıyla Kurulda, sadece Yargıtay ve Danıştaydan gelen birinci sınıf hâkimlerin bulunduğu, bu haliyle Yüksek Kurulun yargının tamamını temsilden uzak olduğu defaatle vurgulanmıştır. Yapılacak düzenleme ile yargının Kurulda daha geniş şekilde temsili hedeflenmektedir. Yargı Reformu Stratejisinde, oluşturulması düşünülen yeni yapı gözönünde bulundurularak parlamento ile ilişkileri sağlamak ve hesap verilebilirlik açısından Adalet Bakanının; Bakanlık ile ilişkileri koordine etmek için de Bakanlık Müsteşarının Kurulda bulunması öngörülmüştür.

6- Soru önergesinde bahsedilen raporlarda, Teftiş Kurulunun Adalet Bakanlığından ayrılarak Kurula bağlanması gereğine işaret edildiği doğru olmakla birlikte, aynı raporlarda Kurulun daha geniş katılımlı bir yapıya sahip kılınması gereğine de kuvvetli bir vurgu yapılmıştır. Yargı Reformu Stratejisinde; “denetim sisteminin” Kurulun yeniden yapılandırılmasına paralel olarak iddia ve karar makamlarının tek elde birleşmesini engelleyecek şekilde, Kurul bünyesinde yeniden yapılandırılması plânlanmaktadır. Eylem Planında bu husus “Hakim ve savcılarının disiplin, inceleme ve soruşturma işlemleri, Kurul bünyesinde gerçekleştirilecektir.” şeklinde ifade edilmiştir.

7- Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planı, adından da anlaşılacağı üzere temel stratejileri, hedefleri belirleyen temel belge niteliğindedir. Bu tip belgelerde, kanun, tüzük, yönetmelik gibi mevzuat ile belirlenecek ayrıntılara girme imkânı bulunmamaktadır. Strateji Belgesinde öngörülen amaçlar ve hedefler, Anayasa ve kanun değişikliğini gerektirdiği takdirde, bu mevzuatın içeriği, usulü ve diğer noktaları, salt çoğunluğun bağımsız yargı tarafından oluşturulması prensibi çerçevesinde, süreç içinde yapılan müzakerelerle şekillenecek ve son sözü, Yasama yetkisini Türk Milleti adına kullanan, Türkiye Büyük Millet Meclisi söyleyecektir.

Bu kapsamda, Kurulun, yeniden yapılandırılırken, üyelerinin seçim usulü, hangi kaynaktan kaç üyenin bulunacağı, bölge adliye mahkemelerinden üye seçilip seçilemeyeceği gibi hususlara Millet iradesinin yansıdığı yüce Meclis karar verebilecektir.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

8- Yargı Reformu Stratejisi hazırlanırken hâkim ve Cumhuriyet savcılarının mevcut konumlarından daha fazla özgürlük ve demokrasi alanı tanınmak istenmiş ve bu amaçla yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi ve yargının tarafsızlığının geliştirilmesi gibi amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik belirlenen hedefler dikkate alındığında hâkim ve Cumhuriyet savcılarının kendi kendilerini yönetmeleri için kapı açıldığı anlaşılabacaktır. Bu anlamda, kendileri ile ilgili hayati kararları alan Kurula kendi içlerinden seçim ile temsilci seçmeleri, halen bağımsız binası, bütçesi ve sekreteryası bulunmayan Kurula bu imkânların sağlanması, not sisteminin yeniden yapılandırılması öngörülmektedir.

Yine bu kapsamda, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının örgütlenme hakkının gündeme getirilerek yasal zemine kavuşturulması, yeni kamu yönetiminin olmazsa olmaz şartlarından olan şeffaflık ilkesi gereğince yargı kararlarının tamamının kamuoyunun erişimine açılması, yargı mensuplarının disipline ilişkin Yüksek Kurul tarafından verilen kararlarının kişisel veriler korunarak erişime açılması plânlanmaktadır.

Öngörülen bu tedbirler objektif bakış açısı ile incelendiğinde büyük kısmının yargı camiasınca yıllardır seslendirilen ancak bir türlü hayata geçirilemeyen hususlar olduğu anlaşılabacaktır.

9- Yargı Reformu Stratejisinde, adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak, adli tıp uzmanlığı ve yan dal uzmanlığı programları ile görev alanına giren konularda ve diğer adli bilim alanlarında sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek ve bunlara ilişkin eğitim programları uygulamak amacıyla faaliyette bulunan Adli Tıp Kurumu Başkanlığının, Adalet Bakanlığına bağlı bir kamu kuruluşu olduğu ve Kurumun aynı zamanda Avrupa Enstitüleri Adli Bilimler Ağı (ENFSI) üyeliği bulunduğu ifade edildikten sonra; Kurumun yürüttüğü hizmetlerin yurt çapına yayılmasının büyük önem taşıması nedeniyle ihtiyaç duyulan tüm ağır ceza merkezlerinde adli tıp birimleri açılmasının hedeflendiği; bu kapsamda 2002 yılından sonra bir adet grup başkanlığı, üç adet grup başkanlıkları bünyesinde kurulan ihtisas dairesi başkanlığı ve kırkaltı adet şube müdürlüğü açıldığı, halen on dört grup başkanlığı, seksenbeş şube müdürlüğü, yirmioç grup başkanlıkları bünyesinde kurulan ihtisas dairesi başkanlığı olmak üzere toplam yüzyirmiiki adli tıp birimi ile hizmet verildiği; ayrıca, Sağlık Bakanlığı bünyesinde görev yapan adli tıp uzmanlarının Bakanlığımıza naklen atanmaları için çalışmaların devam ettiği; tıp fakültesi bulunan yirmialtı üniversite ile işbirliğinin devam ettiği, bu imkâna sahip diğer üniversitelerle işbirliği sağlanması yönünde çalışmaların sürdürüldüğü belirtilmiştir.

Yargı Reformu Stratejisi ile Adli Tıp Kurumunda amaçlanan hususlara ulaşılması için Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planında da;

a- İhtiyaç duyulan il merkezleri ile diğer ağır ceza merkezlerinde adli tıp birimlerinin faaliyete geçirilmesinin sağlanması,

b- Uluslararası kalite standartlarına uygun laboratuvarların sayılarının artırılması,

c- Uluslararası kurum ve kuruluşlarla bağlantılı dokümantasyon merkezi ve elektronik kütüphanenin oluşturulması,

ç- Adli bilim alanlarının geliştirilmesine yönelik bilimsel etkinlikler düzenlenerek ve uluslararası işbirliği imkanlarının geliştirilmesi,

d- Ulusal ve uluslararası alandaki teknolojik gelişmeler takip edilerek adli bilim alanında teknolojik kapasitesinin artırılması,

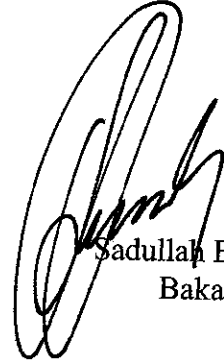
T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

- e- Adli bilimler alanında insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi,
- f- yirmidört üniversite ile adli bilimler alanında yapılan işbirliği çalışmalarının bu imkana sahip diğer üniversitelerle de geliştirilerek sürdürülmesi,
- g- Adli bilimler alanında Sağlık Bakanlığı, ilgili kurumlar, üniversiteler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılarak gerekli mevzuat değişikliği çalışmalarının tamamlanması,

Hedeflenmiştir.

Sonuç itibarıyla, Adli Tıp Kurumu Bakanlığımızın bağlı kuruluşu olmakla birlikte, bu bağlılık, bilimsel yönden bir bağlılık olmayıp tamamen fizikî imkânlarının geliştirilmesi ve lojistik yöndendir. Kurum bilimsel mütalâalarını hiçbir etki altında kalmadan tamamen bilim ışığı altında, dünya standartlarını da gözeterek tanzim etmektedir. Adaletin daha hızlı ve adil bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Kurum aynı zamanda Avrupa Enstitüleri Adli Bilimler Ağı (ENFSI) üyesi olup, çalışmalarını bilimsel ve son gelişmeleri takip ederek uluslararası kalite standartlarında nesnel ölçütler ışığında gerçekleştirmektedir. 2005 yılında Kalite Yönetim Grubunun oluşturulması sonrası Bakanlığımızın desteği ile, 17025 Kalite Standardı Çalışmaları değişik aşamalardan geçmiş, bir çok yabancı uzman denetimine tabî tutulmuş olup, 20/10/2009 tarihinde ISO 17025 Akreditasyon Belgesini alarak sadece Türkiye’de değil dünyada bu alanla ilgili kurumlar arasında hak ettiği yeri almıştır. Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planı ile de Kurumun standartlarının yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Bilgilerinize arz olunur.

Sadullah ERGİN
Bakan